

in de pers gepubliceerd werd (in sommige bladen enkele dagen achtereen),

'dan zouden alle nu gebrachte offers van goed en bloed onnodig geweest zijn. Nu de wapens neergelegd zijn, is de Nederlandse bevolking in staat, haar vreedzame arbeid te hervatten. Ieder wordt verzocht, na deze verschrikkelijke dagen, tot zijn gewoon werk terug te keren . . . Volgens het bevel van de *Führer* zal de Duitse weermacht haar best doen om een ieder het lot der bezetting te vergemakkelijken. Zij zal leven en eigendom der bevolking tegen alle vijandelijke aanvallen beschermen en de vredelievende elementen zo veel mogelijk steunen. Daartegenover zal de Duitse weermacht ieder vernietigen die rust en vrede stoort.'

Die laatste zin liet aan duidelijkheid niets te wensen over.

De greep naar pers en radio

De gelijkschakeling van pers en radio stond hoog op het Duitse program. Wat de normale nieuwsvoorziening betreft, waren beide media afhankelijk van één-en-dezelfde instelling, nl. het pas enkele jaren tevoren opgerichte Algemeen Nederlands Persbureau of ANP, welks directie in Amsterdam zetelde en dat een nevenkantoor had in het regeringscentrum, Den Haag. Van de centrale betekenis van het ANP was de culturele attaché van de Duitse legatie, Heinrich Hushahn, zich ten volle bewust. Hushahn was in Nederland opgegroeid: zijn vader was er hoofdvertegenwoordiger geweest van het grote Duitse chemische concern *I. G. Farben*; in Den Haag had hij het gymnasium bezocht, gestudeerd had hij in Duitsland; als 'enthousiast nationaal-socialist en lid der SS' was hij in '37 door het *Reichsministerium für Volksaufklärung und Propaganda* aan de staf van de Duitse gezant, Graf Zech, toegevoegd.¹ Evenals een van de medewerkers van de persafdeling der legatie, Willi Janke, had Hushahn met name in de neutraliteitsperiode zijn best gedaan, zonder veel succes overigens, om de Nederlandse pers in pro-Duitse zin te beïnvloeden. Zo waren er, ook voor niet-journalisten, soirées gehouden waardoor, aldus Janke, met enkele persmensen 'goede betrekkingen' ontstonden.²

¹ A. J. van der Leeuw: 'Notities van een gesprek met Heinrich Hushahn' (febr. 1950), p. 1 (Doc I-787, a-2). ² A. J. van der Leeuw: 'Notities van gesprekken met W. P. W. Janke' (sept. 1947), p. 6 (Doc I-810, a-22).